

Taaltoezicht

Taaltoezichthouder Joost Swanborn let op de taal van de handhaver, vergunningverlener en beleidsmaker. Dit keer: hoe voorkom je irritatie?

Ook behoefte aan een kritische blik op uw teksten? Mail ze naar ingrid@ps-produkties.nl onder vermelding van 'Taaltoezicht'. Per post mag ook: Redactie HandHaving, t.a.v. I. Spijkers, postbus 2649, 8901 AC Leeuwarden.

Eufemismen

Eufemismen: woorden die de dingen iets mooier voorstellen dan ze zijn. De harde werkelijkheid een beetje verbloemen door wat subtielere termen te kiezen – we doen het allemaal wel eens. Gewoon uit tact, om onze boodschap wat te verzachten en mensen te sparen. Soms is dat best nuttig. Ook handhavers, beleidsmakers en politici doen het. Zo werden probleemwijken eerst 'achterstandwijken', toen 'kanswijken', en vervolgens 'kracht-' of zelfs 'prachtwijken'. Maar de bewoordingen lossen de problemen niet op. Ze roepen eerder irritatie op.

Ombuigingen

Een handhaver die een ondernemer niet onnodig voor het hoofd wilde stoten, schreef 'zich wellicht genoodzaakt te zien handhavend op te treden'. Als de ondernemer het al begreep, dan is het maar de vraag of hij het minder erg vond dan: 'een dwangsom op te leggen'. Een ander had het over: 'een eventuele saneringsnoodzaak' die was 'komen te vervallen' 'wegens voortschrijdend inzicht' (in plaats van 'Mijn excuses, ik heb me vergist').

Ook beleidsmakers gebruiken eufemismen, bijvoorbeeld om verschillende partijen te vriend te houden – vaak bestuurders. Daarom vragen zij niet om geld maar om 'middelen'. Zijn zij tegen een plan, dan 'wordt het, gegeven de omstandigheden, vooralsnog niet opportuun geacht daar uitvoering aan te geven.' En politici zelf gebruiken ook eufemismen - om de kiezer te vriend te houden. Bezuinigingen op ambtenaren noemen zij 'ombuigingen in de collectieve sector'. Projecten mislukken niet door een verkeerde planning, maar 'verlopen suboptimaal door een weerbarstige realiteit'. Twee suggesties om een probleem aan te pakken heten al snel een 'maatregelenpakket', en fouten zijn 'geleerde lessen'.

Inzetten

Het effect van die vage woordkeus: de boodschap is niet duidelijk, ambities blijven abstract, en de spreker of schrijver is

minder 'aanspreekbaar op de resultaten'. Precies daarom is de term 'inzetten op' zo populair. Daarmee zeg je alleen maar wat je *wilt*, ook als je er ronkende woorden zoals 'stevig' of 'keihard' aan toevoegt. En eigenlijk zeg je dat niet eens. De associatie van 'inzetten' met 'bieden, op het spel zetten' suggereert namelijk wel daadkracht, maar vaak dringt zich een andere connotatie op: 'gokken'. Want wat betekent het nu als het kabinet 'inzet op doorlichting van de wereldwijde broeikasgasemissiehandel'? Komt die 'doorlichting' er dan? Of hoopt de regering dat alleen? Doet zij er alles voor wat in haar mogelijkheden ligt? Of 'spreekt' zij haar ambitie zo'n beetje 'uit in de richting van de burgers'? 'Willen' zou duidelijker zijn. Maar ja: dat klinkt wel érg voor de hand liggend en concreet. En stel je voor dat je er ook nog eens 'op wordt afgerekend'!

Discontinueren

De laatste tijd vliegen de eufemismen ons weer om de oren: 'afslanken', 'afvloeien', 'inkrimpen', 'ombuigen', 'herstructureren', 'reorganiseren' en 'herpositioneren'. Er moet 'budgettair neutraal' worden 'herbezonnen', 'herijkt' en 'gemoderniseerd'. Samenwerkingsverbanden, gelden en projecten moeten worden 'gediscontinueerd' of minstens 'niet voortgezet'. Er 'moet een adempauze worden genomen op het gebied van de loonvorming en de pensioensfeer in het publieke domein'.

Dit alle natuurlijk met het doel 'een efficiëncyslag te maken', 'meer synergie te bewerkstelligen' en 'de financiële taakstelling te realiseren'.

Dergelijke verhullende terminologie is niet goed voor het imago van de overheid. Als privépersoon een eufemisme gebruiken om de ander niet onnodig voor het hoofd te stoten, prima. Een overheid die zaken moedwillig mooier voorstelt dan ze zijn, en zich onttrekt aan haar verantwoordelijkheid? Dat is kwalijker. 'Politiek gevoelig'? 'Diplomatiek nodig'? Nee hoor: eerlijk en concreet zijn, maar wel je argumenten duidelijk overbrengen, dat is het devies. De verplichting om een bouwwerk te slopen wordt niet leuker door het 'amoveren' te noemen. Maar een heldere motivering draagt wel bij aan de acceptatie. En dat is alleen maar goed voor het vertrouwen; in de schrijver, én in de overheid als geheel.

Tips

- Vermijd eufemismen (ook bij lastige mededelingen), maar zorg wel voor een heldere uitleg en motivatie.
- Vertaal eufemismen die je zelf tegenkomt. Dan worden 'uitdagingen' weer problemen, dan is de 'probleemeigenaar' degene die het maar moet oplossen, en zijn 'meerkosten' kosten die voortkomen uit slordig omspringen met het geld. En o ja: de *sanitary supervisor* is de toiletjuffrouw en de *waste manager* de vuilnisman.

Tekst: Joost Swanborn